

Gripen ett flygande artilleri

Formidabel e

En JAS 39 Gripen har momentan samma eldkraft som en artilleribataljon, momentan samma förmåga att bekämpa luftfarkoster som en bataljon med luftvärnsroboten Hawk och den kan bekämpa sjömål. Allt med en vapenlast och under ett uppdrag.

Av PETER LIANDER

Introduktionen av JAS 39 Gripen i flygvapnet går i höst in i ytterligare en viktig fas. Piloter ur F 10 i Ängelholm börjar omskolningen från Draken och Viggen, flottiljens tekniker är redan i gång. Hittills har två divisioner vid F 7 i Såtenäs utbildats på Gripen.

Piloter, flygstriksledare och flygtekniker har blivit väl förtrogna med planet och dess olika delsystem. Mycket av utbildningen har handlat om att kunna flyga och serva planet, men också att använda dess vapensystem.

Gripen är en flygande vapenplattform som kan beväpnas med olika typer av vapen. Valet av vapentyp styrs av det aktuella uppdraget. Det kan vara vapen avsedda för luftförsvarsuppdrag likväl som vapen som sätts in mot mål på marken eller till sjöss. En kombination av alla tre är också möjlig och kan kom-

bineras även under ett och samma uppdrag, med ett och samma flygplan.

Utveckling

Parallellt med utbildningen vid Såtenäsflottiljen har även taktik- och utvecklingsarbete för Gripen-systemet bedrivits med hög intensitet. I Gripen-centrum finns en grupp piloter och flygstriksledare som ingår i en enhet benämnd TU JAS, Taktik- och utvecklingsenheten för JAS 39 Gripen. Avdelningen tillhör Flygvapencentrum i Uppsala. Förutom områdena taktik och utveckling, som t ex varnings- och motmedelssystem, arbetar gruppen också med att göra utbildningsanvisningar för Gripen-systemet.

Chef för TU JAS är överstelöjtnant **Anders Silwer**. FlygvapenNytt bad honom att ge exempel på vad som kan

Överstelöjtnant Anders Silwer är chef för taktik- och utvecklingsenheten för JAS 39 Gripen.

åstadkommas med Gripen i dagsläget.

– Tänk er en Gripen som står på en flygbas, säger Anders Silwer. Motorn och alla system är avstängda, piloten sitter i en barack en bit från flygplanet tillsammans med fem värnpliktiga och en tekniker. Inom en timme kan flygplanet nå var som helst i Sverige eller närområdet. Uppgiften kan vara att övervaka fartygstrafik i Östersjön, identifiera fartyg vid oljeutsläpp eller övervaka ett luftrum av Skånes yta med avseende på lågflygande flygplan. Varje JAS 39 Gripen har förmåga att utföra alla dessa uppgifter.

– I en svårare konflikt med krigshandlingar har ett Gripen-flygplan, under samma uppdrag med en och samma vapenlast, momentan eldkraft som en bataljon artilleri, momentan förmåga att bekämpa luftfarkoster som en bataljon med luftvärnsrobot Hawk och samtidigt kunna bekämpa sjömål med sjömålsrobot.

– Detta kan göras med det nuvarande systemet. Motståndaren undantagen utsätts dessutom endast en person för fara, nämligen piloten.

Vad menar du med momentan eldkraft som en bataljon artilleri?

– Om en artilleribataljon består av åtta till tio eldrör och de avlossar tre, fyra skott vardera kommer de upp i samma eldkraft som motsvaras av en av Gripens bombkapslar. Varje plan kan beväpnas med två bombkapslar, säger Anders Silwer.

Flera roller

Det Gripen-plan som ses på bilden härintill är beväpnat med två bombkapslar,

Ildkraft

JAS 39 Gripen beväpnad med två bombkapslar DWS 39, två Maverick-robotar samt på vingspetsarna RB 74 Sidewinder.

Det finns ett flertal olika beväpningsalternativ till JAS 39 Gripen. Detta plan är utrustat med sjömålsroboten RB 15, markmålsroboten RB 75 Maverick och luftförsvarsroboten RB 74.

Foto: Anders Nylén/Försvarets bildbyrå

två Maverick-robotar och två Sidewinder-robotar. Anders Silwer:

– Med denna vapenlast kan planet exempelvis med bombkapslarna användas till att anfalla fordonsanhopningar. Då refter kan planet övergå till ett beredskapsläge för att i ett senare skede anfalla t ex en byggnad med Maverick.

Sidewinder-robotorna är främst tänkta att användas i självförsvar, men kan naturligtvis användas i en offensiv roll mot andra flygplan.

Jämfört med omvärldens flygplan är Gripen ett av de absolut modernaste med möjlighet att som ovan beskrivits användas som jakt-, attack- eller spaningsflygplan. Flygplanets datasystem som stöder de olika rollerna skiftas med en enkel knapptryckning på en panel framför piloten.

Anpassningsbar

Leveranserna av JAS 39 Gripen till flygvapnet kommer att pågå under ytterligare åtta år. Sammanlagt 204 plan är beställda, fördelade på tre delserier. Kännetecknande för moderna flyg- och vapensystem är möjligheten att modernisera de olika systemen. Det gäller datorernas programvara likväl som att införa nya vapentyper. Det innebär att Gripen kan

anpassas till vad den aktuella säkerhetspolitiska situationen ställer för krav.

– Det gör att jag betecknar Gripen som ett av världens modernaste stridsflygplan, hävdar Anders Silwer. Möjligheten att uppgradera planet och anpassa dess beväpning gör att Gripen inte i något skede blir omodernt.

Ett exempel på Gripens framtidsförmåga är kommunikation mellan flygplan både i luften och på marken. Gripen är utrustad med en sk datalänk så att flygplanen kan kommunicera med varandra utan att piloten behöver göra några åtgärder. Anders Silwer:

– Denna förmåga kommer det europeiska stridsflygplanet Eurofighter att få först en bit in på 2000-talet. Det brittiska flygvapnet (RAF) bedömer att denna kommunikationsförmåga påverkar framtidens luftkrigsföring lika mycket som radarn gjorde under andra världskriget. En egenskap som Gripen har haft i nästan tio år, och Jaktviggen långt före dess.

Flexibla flygstridskrafter

Om den säkerhetspolitiska situationen förändras, kan JAS 39 Gripen utrustas med exempelvis precisionsbomber som används för att slå ut t ex ledningscen-

traler som göms i bunkrar, långräckviddiga jaktrobotar för att bekämpa högkvalitativa hot på hög höjd, spaningsensorer som från hög höjd kan övervaka förflyttningar av markstridskrafter. Anders Silwer:

– Denna provkarta på förmågor som täcker hela konfliktskalan visar tydligt på den inneboende flexibilitet som finns hos flygstridskrafterna. Möjligheten att kunna sättas in i så skilda uppgifter och att kunna ändra förmågan radikalt genom att bara tillföra en sensor eller ett vapen gör flygstridskrafter helt unika. Denna flexibilitet är väsentlig just för att den säkerhetspolitiska situationen i ett längre tidsperspektiv är svår att bedöma.

Framtiden

Inför framtiden finns det behov att utöka och komplettera Gripens beväpning. I ÖB:s materielplan som lämnats till regeringen, föreslås att det i närtid anskaffas ett precisionsvapen avsett för anfall mot markmål. När det gäller luftförsvarsvapen behövs en ny närstridsjaktrobot. Här deltar Sverige tillsammans med sex andra nationer i ett utvecklingsarbete av en ny robot benämnd Iris T. ■

GRIPENS VAPEN

För anfall mot sjömål kan Gripen beväpnas med medeldistansroboten RB 15F. Den är konstruerad av Saab och är en utveckling av RB 15M, som finns inom den svenska marinen. Gripen kan beväpnas med två robotar, en under varje vinge.

Roboten kan förprogrammeras för att följa en exakt rutt på avstånd över 100 kilometer efter avfyrningen. Genom ett inbyggt tröghetsnavigeringssystem kan den därefter korrigera sin kurs under flygningen mot målet, samt med hjälp av egen radar styra rätt mot målet under sista fasen före träff.

Anfall mot marken

För anfall mot markmål finns två typer av vapen, Robot 75 Maverick och bombkapseln DWS 39.

Den förstnämnda är en amerikansk, väl beprövad, korthållsrobot. Den har funnits i många år även i Sverige och anskaffades ursprungligen till Viggens attackversion.

Maverick styrs mot målet med hjälp av en TV-målsökare och används mot mål som exempelvis broar och byggnader. En JAS 39 Gripen kan beväpnas med upp till fyra Maverick.

Det slagkraftigaste attackvapnet som

nu finns tillgänglig för Gripen är bombkapseln, som i dagligt tal benämns "BK". Den har utvecklats av Försvarets Materielverk (FMV) i samarbete med tyska DASA.

En bombkapsel väger cirka 600 kilo. Varje Gripen-plan kan beväpnas med två DWS 39, en under vardera vinge. Vid ett anfall släpps kapseln från flygplanet på ett relativt långt avstånd från målet. Efter fällningen svänger flygplanet undan för att undvika beskjutning. Därefter glidflyger bombkapseln själv vidare mot målet. Navigeringen sker med kapselns eget navigeringssystem och radarhöjdmätare.

Den radarstyrda jaktroboten RB 99 AMRAAM avfyras från en Gripen. Foto: Telub Miltest

Mot flygplan

I rollen som jaktflygplan kan Gripen beväpnas med två olika typer av

jaktrobotar. Huvudvapnet i luftförsvarsrollen är den amerikanska RB 99 AMRAAM. Förkortningen står för Advanced Medium Range Air-to-Air Missile – d v s en jaktrobot med medellång räckvidd.

RB 99 är styr mot målet med hjälp av egen radar och det skjutande flygplanet behöver inte förse roboten med styrinteraktion efter avfyrningen.

Den andra robottypen är RB 74 Sidewinder, vilken oftast hängs på vardera vingpetsen. RB 74 används främst för egenskydd, men det går att beväpna planet med upp till sex RB 74 per plan. Robotens målsökare styr mot varma källor, exempelvis det heta utloppet från en jetmotor.

Fast kanon

Gripens fasta beväpning utgörs av en automatkanon (akan). Det är en Mauser-kanon med 27 mm kaliber och ammunitionen utgörs av mingranater. På den tvåsitsiga versionen JAS 39B finns det däremot ingen kanon installerad.

Kanonerna används mot andra flygplan när det handlar om korta skjutavstånd. Den är också användbar mot mål på marken, som kan anfallas med hög precision. ■